

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Національний університет «Одеська юридична академія»

**ЄВРОПЕЙСЬКІ ОРІЄНТИРИ РОЗВИТКУ
УКРАЇНИ В УМОВАХ ВІЙНИ
ТА ГЛОБАЛЬНИХ ВИКЛИКІВ ХХІ СТОЛІТТЯ:
СИНЕРГІЯ НАУКОВИХ, ОСВІТНІХ
ТА ТЕХНОЛОГІЧНИХ РІШЕНЬ**

МАТЕРІАЛИ

Міжнародної науково-практичної
конференції

19 травня 2023 року

У двох томах

Том 2

Видавництво
«Юридика»
2023

УДК 005.332.2(4):316.42(477)"364""20"(062.552)
Є24

Рекомендовано до друку Вченою радою
Національного університету «Одеська юридична академія»
(протокол № 3 від 16.06.2023 р.)

За загальною редакцією **С. В. Ківалова**.

Відповідальний за випуск **М. Р. Аракелян**.
Матеріали видано в авторській редакції.

Європейські орієнтири розвитку України в умовах війни та
Є24 глобальних викликів XXI століття: синергія наукових, освітніх
та технологічних рішень : у 2 т. : матеріали Міжнар. наук.-
практ. конф. (м. Одеса, 19 травня 2023 р.) / за загальною редак-
цією С. В. Ківалова. – Одеса : Видавництво «Юридика», 2023. –
Т. 2. – 828 с.

ISBN 978-617-8263-40-9

Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Європейські орієнтири розвитку України в умовах війни та глобальних викликів XXI століття: синергія наукових, освітніх та технологічних рішень». У другому томі збірника відображено наукові напрацювання вчених, практиків, військовослужбовців у теоретичній та емпіричній площині в умовах повномасштабного військового вторгнення у сферах адміністративного права та процесу, фінансового, морського та митного права, організації та вдосконалення судоустрою, прокуратури, інших правоохоронних органів, адвокатури. Висвітлено питання кримінального права, кримінально-процесуальних аспектів кримінального провадження та кримінологічних особливостей протидії злочинності в умовах воєнного стану, криміналістики, судової експертизи, психології та медицини у забезпеченні судочинства, цивільного та сімейного права, інтелектуальної власності та патентної юстиції, цивільного судочинства, господарського права та процесу. Розглянуто актуальні питання діяльності сучасних бібліотек у закладах вищої освіти, фізичної підготовки здобувачів вищої освіти.

Збірник розраховано на наукових та науково-педагогічних працівників, здобувачів вищої освіти, практичних працівників у сферах юридичної, економічної, соціологічної, політологічної, психологічної, філологічної наук, журналістики та кібербезпеки тощо.

УДК 005.332.2(4):316.42(477)"364""20"(062.552)

ISBN 978-617-8263-37-9 (у 2 т.)
ISBN 978-617-8263-40-9 (т. 2)

© Національний університет
«Одеська юридична академія», 2023

4. Навіщо потрібні сайти-агрегатори, чому Google їх так любить? URL: <https://jam.in.ua/blog/navishcho-potribni-sajty-ahrehatory-chomu-google-ikh-tak-liubyt/>
5. Про інформацію : Закон України від 02.10.1992 № 2657-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2657-12>
6. Кодинець А. О. Цивільно-правове регулювання зобов'язальних інформаційних відносин: методологія, теорія, практика : дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.03. Київ, 2016. 470 с.

Ключові слова: агрегатори, агрегаторні послуги, інформаційні послуги, правовий статус, правовідносини в сфері агрегаторних послуг.

Key words: aggregators, aggregator services, information services, legal status, legal relations in the field of aggregator services.

ОРЗІХ ЮРІЙ ГЕННАДІЙОВИЧ

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
доцент кафедри цивільного права, кандидат юридичних наук, доцент*

ПРАВО НА ЗАПОВІТ. ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ ЗАКОНОДАВСТВА ШВЕЦІЇ ТА УКРАЇНИ

Швеція традиційно сприймається країною представником скандинавської правової сім'ї (Nordic legal family) [1, с. 287]. Водночас, правники Швеції і не тільки, загалом погоджуються з тим, що Швеція, безперечно маючи властиві лише їй особливості, містить частково ознаки континентальної правової сім'ї (civil law legal system), саме давньо германської традиції [1, с. 288–289], та системи загального права (common law legal system or) через доволі значний вплив судової практики на приватні правовідносини [1, с. 287; 2, с. 38–39].

Україна традиційно відноситься дослідниками до країни континентальної правової сім'ї з тією різницею, що деякі вчені схильні відносити українське цивільне право до пандектної системи [3, с. 21], а іншими робиться висновок про віднесення його до **синкретичної системи**, яка певною мірою поєднує елементи інституційної системи (див. Інституції Гаю, Цивільний кодекс Франції) та пандектної системи (див. Німецький цивільний кодекс) [4, с. 56–57]. Дане питання виходить за межі дослідження тому лише зауважимо, що належність українського цивільного права до синкретичної системи вбачається, таким, що більше відповідає дійсності.

Актуальність даного дослідження подвійно обґрунтована. По-перше, в велика кількість громадян України, що змушені були покинути Україну у зв'язку з війною росії проти України є потенційними питаннями міжнародного приватного права, час яких може настати в будь-яку мить. По-друге, дослідження права країни, яка має свої унікальні, притаманні лише їй, правові, культурні, історичні, соціальні ознаки поряд з незаперечним впливом німецької правової традиції, вплив якої зазнала і Україна, є захопливою мандрівкою чи

навіть юридичним детективом, в ході якого досліднику постійно доводиться вдаватися до інтерпретації джерел права, перекладів та відшукуванню інтенцій законодавця так, ніби детектив чи слідчий намагається виявити умисел, справжню інтенцію законодавця, що криється за текстом права.

Щодо законодавчого регулювання, то спадкове право в Україні врегульоване Цивільним кодексом України (Книга 6) тоді як у Швеції існує Закон про Спадкування– Inheritance Act (Inheritance Act, до складу якого з 1958 року увійшов Testament Act). Не треба плутати Закон про Спадкування з Законом про Наслідування престолу (the Act of Succession, 1810 року, який вважається частиною Конституції Швеції [5]).

Однією з притаманних особливостей Шведського законодавства є доволі нечасте вдавання законодавця до якихось законодавчо встановлених визначень понять та термінів. Так само відбувається і з Законом про Спадкування, в якому відсутнє визначення заповіту. Тим не менш, виходячи з дескрипції права на заповіт, наведеного у параграфі 1 Глави 9 Закону про Спадкування [6] можна витлумачити, що заповітом розуміється особисте розпорядження саме **власністю** на випадок смерті. Висновок про саме таке сприйняття поняття заповіту шведським законодавцем можна зробити виходячи з наявності права особи, яка досягла 16-річного віку (тобто яка є неповнолітньою – **a minor-underårig** (швед.), скласти заповіт щодо власності, якою вона має право розпоряджатися, не дивлячись на своє неповноліття, так ніби вона була б живою. Тобто, якщо виходячи з шведського законодавства особа, яка досягла 16-річного віку має право розпоряджатися певною власністю, то вона має право і складати заповіт щодо такої власності. Тоді як стаття 1233 Цивільного кодексу України визначає заповіт саме як особисте розпорядження фізичної особи на випадок своєї смерті [7]. Таке визначення передбачає, що фізична особа може встановити розпорядження як майнового так і не майнового характеру.

Цікаво, що шведська конструкція права на заповіт пов'язується з правом власності та власністю, тобто право на заповіт стає складовою частиною повноважень власника, складовою частиною права власності та залежить від можливості особи розпоряджатися власністю. В той же час, подібна конструкція права на заповіт за шведським законом не передбачає відсутність у особи права на встановлення обов'язків спадкоємця немайнового характеру за аналогом статті 1240 ЦКУ [7]. Тобто, ніщо не заважає заповідачу встановити у заповіті розпорядження особистого немайнового характеру, якщо ці розпорядження не суперечать існуючим нормам писаного права.

Право на заповіт, згідно Закону Швеції про Спадкування, має особа, яка досягла 18-річного віку (параграф 1 Глави 9 Закону) тоді як згідно зі статтею 1234 ЦКУ [6] право на заповіт має фізична особа з повною цивільною дієздатністю.

На перший погляд можна прийти до висновку, що принципової різниці тут немає але саме в деталях розкривається відмінність. Як слушно зазначає В. Н. Васирина, заповідачем може бути фізична особа,

яка досягла вісімнадцяти років (повноліття); фізична особа, яка не досягла повноліття, але набула повної цивільної дієздатності у зв'язку з реєстрацією шлюбу; фізична особа, яка досягла шістнадцяти років і працює за трудовим договором; неповнолітня особа, яка записана матір'ю або батьком дитини [8].

Тобто, згідно з ЦКУ право на заповіт існує лише у особи з повною цивільною дієздатністю, якою може бути і особа, яка не досягла 18-річного віку але отримала повну цивільну дієздатність в ході обставин для правової емансипації особи (див. статтю 35 ЦКУ [7]), водночас Закон Швеції про Спадкування говорить про можливість складання заповіту саме неповнолітньою особою – *“underårigsomefterfyllda 16 år”* [6] – неповнолітня особа після досягнення 16 років.

Це принципово інший підхід до права на заповіт, оскільки законодавець Швеції допускає складання заповіту неповнолітньою особою але саме право на заповіт обмежується переліком того майна, яким має право розпоряджатися така неповнолітня особа.

Глава 9 Закону Швеції про Спадкування має назву *“Om rätt att göra eller taga testamente”* [6], що в буквальному перекладі означає «Про право робити та приймати заповіт». Дана мовна конструкція передбачає таку категорію як «право на прийняття заповіту», яку не варто плутати з правом на прийняття спадщини. Тлумачення параграфу 2 Глави 9 Закону Швеції про Спадкування [6] дозволяє зробити висновок, що заповіт як продукт здійснення особою права на спадкування має силу/діє (*verkan*) лише в тому випадку коли є особи, які є носіями права на прийняття заповіту. Фактично в даній нормі законодавець говорить про те, що праву на заповіт повинно кореспондувати право на прийняття заповіту, тобто повинен існувати суб'єкт, що є носієм права на прийняття заповіту. В даному випадку право на прийняття заповіту є аналогічним права на спадкування встановленому статтею 1223 ЦКУ [7].

Цікаво, що законодавець Швеції тут говорить саме про те, що заповіт не має сили – *är utan verkan* [6]. В даному випадку під такою законодавчою конструкцією слід розуміти саме відсутність правового ефекту тобто правових наслідків заповіту як такого, що за своєю сутністю є аналогічною до категорії «недійсності правочину» в українському цивільному праві.

Спадкування зачатими але ненародженими на момент смерті спадкодавця дітьми спадкодавця (у випадку спадкування за законом) та спадкоємцями заповідача (у випадку спадкування за заповітом) після смерті заповідача визнається як шведським цивільним правом так і українським цивільним правом хоча і потребує окремого детального аналізу.

З проведеного стислого порівняльного огляду лише однієї категорії «права на заповіт» за законодавством України та Швеції можна зробити висновок про наявність схожих хоч і не ідентичних конструкцій та підходів законодавця до регулювання даного права. Водночас, вже з побіжного погляду бачимо, що шведське цивільне право допускає існування права на заповіт у особи, яка за українським цивільним правом відноситься до неповнолітніх, в свою чергу

українське право передбачає можливість складання заповіту особою, яка не досягла повноліття але, яка, натомість, набула повної цивільної дієздатності, наприклад, у зв'язку з набуттям статусу матері чи батька. Якщо уявити собі таку можливу ситуацію, коли матір'ю, яка не досягла повноліття у віці 15 років було складено заповіт на території України і яка виїхавши з України до Швеції згодом захворіла та померла у Швеції, то у випадку існування у такої жінки нерухомого майна на території Швеції виникне питання дійсності заповіту, складеного за правом України. Це буде пов'язано з тим, що за цивільним правом Швеції така особа не мала права на складання заповіту.

Список використаних джерел:

1. Zweigert K., Kötz H. An introduction to comparative law Vol. 1 The framework. Oxford : Clarendon, 1987.
2. Carlson L. The fundamentals of Swedish law. Third edition. Lund : Studentlitteratur, 2019. P. 501.
3. Цивільне право : підручник : у 2 т. / В. І. Борисова (кер. авт. кол.), Л. М. Баранова, Т. І. Бегова та ін. ; за ред. В. І. Борисової, І. В. Спасибо-Фатеевої, В. Л. Яроцького. – Х. : Право, 2011. – Т. 1. – 656 с.
4. Харитонов Є. О., Старцев О. В. Цивільне право України : підручник. – Вид. 2, перероб. і доп. – К. : Істина, 2007. – 816 с.
5. The Constitution of Sweden <https://www.government.se/contentassets/7b69df55e58147638f19bdfb0984f97/the-constitution-of-sweden/>
6. Ärvdabalk (1958:637). https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/arvdabalk-1958637_sfs-1958-637
7. Право на заповіт та окремі питання його реалізації / Н. В. Василина // Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право. – 2014. – Вип. 28(1). – С. 107–111. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/nvuzhpr_2014_28%281%29_28
8. Цивільний кодекс України. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#n2077>

Ключові слова: право на заповіт, шведське цивільне право, спадкове право Швеції, спадкове право України.

Key words: right to make a will, Swedish civil law, Swedish inheritance law, Ukrainian inheritance law.

ТОКАРЕВА ВІРА ОЛЕКСАНДРІВНА

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
доцент кафедри цивільного права, кандидат юридичних наук, доцент*

ДО ПИТАННЯ ПРИЙНЯТТЯ ЮРИДИЧНО ЗНАЧУЩИХ РІШЕНЬ ІЗ ЗАСТОСУВАННЯ АЛГОРИТМІВ

З огляду на повсюдне проникнення інформаційно комунікаційних технологій, зростає значущість довіри до них та постає потреба розробки технологічно відкритих способів обробки даних. До того

Чанишева Аліна Рашидівна	
До питання про правову природу кредиторських обов'язків	504
Nekit Kateryna	
The concept of digital assets in a broad and narrow sense	506
Калітенко Оксана Михайлівна	
Проблемні питання гіг-контрактів у сучасних умовах	508
Бабич Ірина Григорівна	
Принцип справедливості і категорія «справедливість» у римському приватному праві	510
Bernaz-Lukavetska Olena	
On the question of defining the parties to an agreement on the grant of a consumer loan in Ukraine and Poland	513
Глиняна Катерина Михайлівна	
Забезпечення прав дітей в умовах воєнного стану	515
Goncharenko Vlada	
Termination of the obligations due to impossibility of its performance: force majeure clause v. hardship clause (clausula rebus sic stantibus)	518
Кривенко Юлія Василівна	
Право на свободу совісті та віросповідання військовослужбовців	520
Матійко Микола Володимирович	
Окремі аспекти соціальних функцій цивільного права	522
Мінченко Дар'я Анатоліївна	
До питання про відшкодування шкоди в умовах перехідного правосуддя	525
Омельчук Олександр Сергійович	
До питання визначення правового статусу агрегаторів послуг	529
Орзіх Юрій Геннадійович	
Право на заповіт. Порівняльний аналіз законодавства Швеції та України	531
Токарева Віра Олександрівна	
До питання прийняття юридично значущих рішень із застосування алгоритмів	534
Павлова Вікторія Георгіївна	
Різновиди непоіменованих договорів у сфері надання медичних послуг	537
Фасій Богдан Володимирович	
Верховенство права і судовий розсуд: до проблеми співвідношення	540
Данильченко Олена Валентинівна	
Оновлення цивільного законодавства: питання законодавчого закріплення об'єкту цивільних прав	544